

**Василь
БУДЕННИЙ**

**МОЯ
ТИ,
ЗЕМЛЕ**

Василь БУДЕННИЙ

**МОЯ ТИ
ЗЕМЛЕ**

Чернігів

Редакційно-видавничий відділ
обласного управління по пресі

1992

Нова книга українського поета Василя БУДЕНЦЬОГО, присвячена рідній Чернігівщині, її історичному минулому і сьогоденню. Її прекрасним працьовитим людям, що зводять у вічність свій Храм Доброти.

В книгу увійшла поема «Голос матері».

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Нащо та дорога, яка не веде до Храму?!
— Можливо, цей короткий вислів, ця мудрість народна і є тим кодовим ключем, що може дати відповідь на одвічне питання, над котрим роздумували філософи впродовж всієї історії розвитку людства — тобто для чого живе людина на землі, яка її місія і, врешті-решт, хто ми і для чого ми єсмь.

Отож, ідучи за цим висловом, Людина з наредження і до кінця днів своїх покликана зводити свій Храм. Храм Господній, Храм людський, основним будівельним матер'ялом якого є любов, віра, надія, доброта і, звичайно, невтомна праця.

Зводячи Храм, людина повсякчас торує дорогу до нього, дорогу, по якій ідуть і інші, котрі, дивлячись на красу Храму попередника, довершують цю красу або продовжують торувати дорогу далі і зводять новий, ще кращий.

Багата храмами наша Чернігівська земля. Від предків наших нам полишено у спадок величні храми не лише в матеріальному, а і в духовному своєму вираженні. Зі скрижалей історії не зітруться їх добрі діяння і прекрасні їх витвори, починаючи від Антонія Печерського та ігумена Даниїла, автора «Хождєнія», до Олександра Довженка та Юрія Мушкетєра.

кетика, що пині очолює письменницьку організацію України; від народних умільців майстрів по дереву XVII ст. К. Крачковського та М. Чернявського до сучасних майстрів-умільців О. Шльончика та А. Штепи.

А скільки імен наших земляків лишаються невідомими для широкого загалу, хоча ми повсякчас ходимо на сповідь до Храму Їх рук, Їх духу. Це прості хлібодари і будівельники, ковалі і теслі, косарі і доярки, лікарі і вчителі, художники і музиканти. І перш за все — це ті, хто загинув, захищаючи нашу Землю, і ті, хто стоїть зараз на Її сторожі. Це і ті, хто в силу обставин змушений був покинути рідну землю, але і на чужині своїми ділами підносять добре ім'я людини.

Їх Величності — зодчим Храму Доброти і Людяності — і присвячується ця збірка, в основу якої покладено материнство. Бо від Матері всі ми є! Матір — це і Матір Божа, це і матінка Земля, це і Вітчизна-мати, це і мама-ненька, що нас породила і вигодувала своїм молоком; це і матір-дружина, котра народжує нам наших спадкоємців, майбутніх продовжувачів наших справ, майбутніх зодчих...

ТУТ СЛОВУ ПЕРШОМУ ЛЯГТИ
ТАКОМУ, ЩОБ МОГЛО ЄДНАТИ
ВЕСЬ БІЛИЙ СВІТ.

ЦЕ СЛОВО — МАТИ!
В ОСНОВІ СВІТУ,

МАМО! — ТИ!
МІЙ ХРАМ

СОБОЮ ОСВЯТИ!

* * *

Ми всі овеснені жінками.
І як в житті б там не було,
Жіноче божество над нами,
Над нами Мамине крило.

Воно нас всіх остерігає
І дух підносить наш увись,
Без жінки-матері, гадаю,
Наш час, напевне б, зупинивсь.

На ній тримається все суще,
І наш добробут, і сім'я,
Всі ми і навіть вся земля.
Щасливим буде вік грядущий,
Як буде мати з немовлям!

* * *

Я від землі —

і в землю вірю.

Я до землі горнусь —

бо свій.

В моїй землі — моя надія.

Моїй землі — і подих мій.

Моя земля — Українська наша.

Її любить — не досить слів.

Колиска дітям від батьків —

Найзаповітніша, найкраща.

И моєї віри не схитнути —

Корінням в рідну землю вріс,

До бід її навік прикутий

Білявим займищем беріз.

Душі моєї ненаситець

Черпає сік з її глибин,

И моему слову колоситись,

Допоки в надрах буде він.

ВІТЧИЗНА

Мені вдалась незаймана, пречиста,
Із піжно-веселкових кольорів,
Піднесена, як музика врочиста,
І рідна-рідна, як народний спів.
Мені вдалась обпалена у війнах,
В хустині чорній у часи журби.
Стаю перед тобою на коліна,
Бо рідну матір бачу у тобі.

М А М І

У праці і в турботах
                                стільки літ...
Мов зоране на зяб,
                                чоло жіноче.
А ув очах живий
                                і мудрий світ —
Такі лиш в матерів
                                бувають очі.
Натомлені, сначичьте
                                хоча б мить
У затинній, гостинній,
                                теплій хаті.
Але онук, синочок
                                мій, не спить —
Бабусю кличе казку
                                розказати.

* * *

Моя ти Земле, Батьківщино люба,
Праматір всього суцього еси,
Не буду співом я тебе голубить
Й твоєї не торкатимусь краси.

Лише пройдусь, як ти мені дозволиш,
По куряві твоїх старих шляхів,
Під Листвен, де у лютому двобої
Брат з братом, наче з ворогом,
зустрівсь.

Лилася кров, своя ж таки, слов'янська,
А чварища князів не мали меж.
І нечисть печенізька та хозарська
Вже грілася на займищах пожеж.

Олега діти, діти Горислава,
Себе «єдино» бачили князьми,
Та й ви згоріли в тих лихих загравах.
Вас судять ваші внуки, себто ми.

О, як раділи половецькі хани
(На відстані віків я роздививсь),
Бо на Қаялі в Ігоревім стані
Корогви піднялись не всіх князівств.

Не славу рокотав Боян, а докір,
Отим, що дбали тільки за своє,
Бо Словом він побачив, наче оком,
Як вже орда зі сходу постає.

II

Моя ти Земле, Батьківщино люба,
Праматір всього сущого еси,
Не буду співом я тебе голубить
Й твоєї не торкатимусь краси.

Лиш з дозволу твого тут посумую,
В скорботі серед поля помовчу
І в стоголосі колосків почую,
Як десь з глибини вишв'юкне канчук:

Неволя, рабство, стогін і прокльони,
І де були заступники-боги,
Коли віки був рід наш у полоні,
Де смакували шкіру батоги.

Татарські, польські, царські і турецькі,
Та й в рабстві тім
не був рабом наш рід.
До зброї брався й бився,
щоб нарешті
Зустріть на волі вольним Сонця схід.

О, скільки, Земле, ти переборола --
І чорну, й білу, і фашистську гидь.
Під Лиственном шумить колоссям поле,
Врожайсь, щоб нам,
і внукам нашим
жить!

РІДНЕ МІСТО МОЄ

Ці древні стіни,
                        золотаві бані,
Гармати на високому Валу...
Вони пройшли крізь війни і повстання,
Щоб утвердить одвічне:
— Я живу!

Крізь ніч татарську,
                        чорну, неокраю,
Крізь попіл
                        від фашистської орди
До наших днів
                        пагінням проростають
Квітуючі нескорені сади.

В нових кварталах,
                        де пісням не тісно,
Не меркне,
                        наших предків сивина...
Росте й квітує,
                        рідне моє місто,
Немов неопалима купина.

* * *

Мій пращуре із глибини віків,
Мій хлібодаре, воїне, прабатьку,
На прапорі твоему вже спочатку
До неба прихилились колоски.

Ти жив завжди з надією на мир,
Творив добро, утверджував людину,
Та зазіхав на тебе безупинно
Несвятий, завидючий вражий зір.

Заради майбуття своїх снів
Стояв на смерть за край свій і за волю,
Зерно слізьми котилося по полю
Із жита, що зібрати не зумів.

Без тебе вже, як скреснула ріка,
З отих зернин зазеленіло жито.
Немає сили, щоб наш рід убити —
Не вбити єдність неба й колоска.

* * *

Прогуготіли, проскакали,
Спалили, знищили дотла,
Лишивши замість мосту палі
Й болото замість джерела.

Та ще полишили коріння
Дерев, понищених вогнем,
Ї тих, котрі стали на коліна,
Здрігнувшись перед мечем.

І почали свій суд вершити
На тій обібраній землі.
Нависла тьма над білим світом,
Ні провітку в кривавій млі.

Та йшли роки, і, наче свято,
Прийшло одне з весняних див:
Попроростали деревця
Отам, де сад колись горів.

І розпитав онук у діда...
І сором внука враз облік!
— Так ось у чому наші біди,
Не будь орді над нами вік.

Збираймося, русичі й русини,
Ладнати зрубані мости,
Єднаймося за Русь єдину
Супроти ворога іти.

Візьмемо з чистої криниці
Животворящої води,
Щоб рани братові зцілити
Чи окропити від біди.

І відступило плем'я дике...
Сама історія рече:
Завжди стояла Русь велика
Супроти тих, що йшли з мечем...

Зі мною син на мирнім полі
Забіг в нескошені жита.
— Чи нас ви не забули? —

КОЛОС

Вустами пращура пуга.

МОНОЛОГ КНЯЗЯ ІГОРЯ ПЕРЕД ВТЕЧЕЮ З ПОЛОНУ

Віщує час мені важку дорогу,
Без друзів в кого ж бо вона легка,
Онук Троянів, правнук я Даждьбога,
А нині — полонений Кончака.
Тілесні рани вже зарубцювались
(В годину слущну можна в путь рушати),
Та тільки стогне на ріці Каялі
Допір незарубцьована Душа.
Все суцє житіє переосмислив,
Гріхи свої, гріхи братів своїх, —
У братовбивстві

та в своєкористі
Князів, нас, руських,

щонайтяжчий гріх.

Тож маряться мені

одна дружина

З священними корогвами Русі,
Я вирвуся, щоб повернутись, сину,
Помститись ворогам за кривди всі.

РУКОПАШНИЙ

Пам'яті батька

Так ось він останній життєвий рубіж —
У груди безжально
націлено ніж...
Миттєвості доля,
чи бог його знає!
(А може, він мав
більш любові, чим зла).
І матір згадав, і кохану свою —
Не власти, не власти б
у цьому бою.
Ні, ні — не сахнувся,
а кинувсь настріч
Ніж вибив та лезо
торкнулося віч.
Осліплений, —
горло вороже знайшов.
Здавив... так лиш далять
за справжню любов.
Надвечір обох їх
знайшла медсестра
На вбитім фашисті
вмирав старшина.
Сплив кров'ю від ран
кульових, пожових...
Уже і не значився
серед живих...

* * *

Залишила війна Вітчизняна
Свого чорного горя сувій:
Дот, неначе роз'ятрена рана,
Та прострелений череп людський.

На побитім бетоні даремне
Відшукати чийсь імена.
Тільки розчерк
Холодний і темний — війна.

А у полі, мов парубок дужий,
Льон, вдягнувши зелений мундир,
Сині квіти до сонця примружив —
Мир!

* * *

А небо знов безхмарно-волошкове;
Не розірвали літаки озон.
І ранок, починаючи з любові,
Обцілував промінням полігон.

І сні солдатські мирні і не строги
Востаннє заступили у наряд.
Та голосом надірваним — «Тривога!»
Дивізіон поставлений у ряд.

Війнуло раптом згарищами воєн,
Дає чіткі накази командир...
І збита ціль... подяка після «бою»,
А там, за нею, світле слово «мир».

КОЛОСОК ПІД ОБЕЛІСКОМ

Обеліски кругом, обеліски,
В позолоті людські імена.
І здається, що котиться близько
На кривавім лафеті війна.
Хижа посестра горя і смерті
На життя зазіхає чуже,
Та рука, з монумента простерта,
Розпалитися їй не дає.
Бо любов і у вбитих не вбита
І в новому житті ожива.
Колосок надвечірнього жита
Запливає у мирні жнива.

* * *

*Моему однокласнику І. О. Дри-
жаку, що очолював Чернігівську по-
жежну дружину під час аварії на
Чорнобильській АЕС.*

Дзвенить зоря над лугом вечоровим,
В міжхмар'ї місяць грає в «гойдаша»,
Й від пісні солов'їної рантово
Аж скіннулася зболена душа.
Так захотілось все довкруз любити,
Голубить Всесвіт

в крапельках роси,
Й разом з весною цілувати літо,
П'яніючи від божої краси.
Стою по пояс в срібному тумані,
Немов чаклун,

піднявши руки ввись,
Й не відаю, чи в дійсність, чи в оману
Розхристано душею задививсь.
Не руште цього дивомерехтіня,
Воно ж і так одну коротку мить.
Жагу життя в собі відчувши нині,
Горю, аж яра в жилах кров шумить.
Не руште ж бо, я сам це диво зрушу
і в гнівне русло кров свою пушу.
В мені ж горять радіаційні душі
Дітей України...

Вбивцям не прощу!

КОСАРСЬКИЙ ХЛІБ

Нарешті дотягнув останню ручку,
Обтер неквапно травами косу
І, умостившись на покосі зручно,
Хвилиною, натомлений, заснув.

Проміння стало швидко догорять.
Гули джмелі червоно в надвечір'ї,
Легкий туман, немов дитя, з довір'ям
Горнувся до старого косаря.

В півзабутті він відчував, як тіло
Рікою розливалось по траві,
І тільки руки від натуги мліли
Та дзвін коси стояв у голові.

І раптом пронеслось:

— Пора рушати! —

Онук уже до воза впряг коня...
Підвівсь, підворошив покіс прим'ятій,
Мов попрощавсь до завтрашнього дня.

ТЕСЛЯ

Здавалося, скипала

кров у жилах

До чого ж руки вправні

та меткі,

Що дерево соснове

аж дзвеніло,

Мов грав на нім в чотири

він руки.

— Як можна так робить

без відпочинку?—

(Не раз було ледачих

дивував).

Коли підкову сонця до

причілка

Промінчиком останнім

прибивав.

ТАНОК КОВАЛЯ

П. Пантелієнку

Акордеони, скрипки, труби,
Весільно тупала земля,
Дівчата запросили любо
На модний танець коваля.

Пішов у коло, зашарілий,
А ноги плутались не в такт.
Чи то музики грать не вміли,
Чи він до танців — не мастак.

І раптом хтось заради втіхи,
Знайшовши рейку й молоток,
Почав видзвонювать зі сміхом
Ковальський з вогником танок.

Ступив по колу величаво
Без вигуків і зайвих слів,
Лиш в погляді його смаглявім
Вогонь кадиновий зацвів.

Немов біля свого ковадла,
Коли виковував пауги,
Так молодю, завзято, радо
Колінця витинав ляхі.

І дивувались молодичі,
І заздрість брала молодих.
Знайшов же десь коваль криницю
З живцями юної води!

СИНЯ КРИНИЦЯ

Землі розчахнута живиця,
Мов запорука від біди,
З глибин синить на степ криниця
Очима синьої води.

В ній навіть сонце промінь синить
І небо синню голубить,
І, вигнувши ковильцю синю,
Сам степ синішає на мить.

І хлопці, стомлені за зміну,
До неї йдуть від бурових,
Щоб, ставши в коло на коліна,
Черпати з неї синій сміх.

* * *

Громами жахалося небо,
Не небо, а розначу сплав,
І кидались зорі у всебіч,
І Космос від болю стогнав.

Закоханий в ніч горобину,
Казився лихий буревій.
Комахи, аби не загинуть,
Забилися в шпарки мерщій.

І тільки людина уперто
Тягнула важезний брезент:
— Не дам же зернинам померти,
Не дам їм замокнути вщент.

На спохол ударило літо,
Поблід урожай на лиці.
— Аби стало сил закріпити
Брезенту намоклі кінці.

В РИБОЛОВЕЦЬКІЙ АРТІЛІ

В прозорих пальцях літнього дощу
Земля вінчалась райдугою неба
І, щойно з річки витягнувши невід,
Рибалки посміхалися до щук.

Сріблилася на одязі луска,
Носи човнів поважчали від риби:
— Скуштуй-но, хлопче, «річкового хліба»,
Як сила є і вправність у руках.

В хистких човнах на чорну бистринну
Вивеслюєм, щоб «прихопити» яму.
Встигаю невід розправлять руками.
Щоб справно в берег з рибою тягнуть.

Над обрієм, між хмарами вогонь
Після дощу вже сонце запалило.
Просушуються в неводових крилах
Сліди й моїх натруджених долонь.

ПЕРШИЙ РЕЙС

На пристані відчутна свіжість фарби.
Вже розсвідались весело гудки.
Гойднувсь на хвилях найдорожчим
скарбом

Червоний бакен синьої ріки.

Серед крижин останніх так повільно
Буксир дорогу баржам проклада...
Трівочуть прапори навігаційні,
Мов до параду прибрана вода,

Суворий шкіпер нісню замуликав
(На жаль, згадати слів усіх не зміг).
Весна вітає лебединим криком
Першопрохідців голубих доріг.

* * *

Везуть по білих коридорах,
Палата дев'ять... вісім... сім...
Тут люди полишають болі,
Хоча — не всі.

Із лікарем «на ти» очима:
— Так, значить, буду, буду жить!!!
Ковзнула смерть з косою мимо,
Спізнившись на єдину мить.

І серце знов радіє в ритмі,
І лікар мій без зайвих слів,
Мов полководець після битви,
Чоло усміхнене підвів.

* * *

Чи рання осінь,
чи богиня йде?
Така ж хода буває лиш в богині,
Велично парком, наче птаха, лине,
І поглядом її світліша день.

По-лицарськи найперший падолист
Стає вже перед нею на коліно.
Ходу зачувши, з-під землі коріння
До ніг її свій прокладає міст.

Два кирпичи із ранцями в руках,
Вітаються забігши перед неї.
— Добридень вам,
знайшли ось на алеї
Ми сонечко, що впало із листка.

Жива краплина літа у руці
Брунькує крильця перед листопадом...
З осінніх повертаючись огляди,
В собі я ніс ці дивні промінці.

* * *

Йй же право, не дід —
а якесь тобі диво:
Дев'яносто з гачком,
а на вигляд — ще зух.
Пожилося, повидалось, то, певне,
щасливий,
Правда, щастя оте —
як з напірначів пух.
На вітрах розлетілось,
аби ж то у вирій,
А то — бозна-куди,
що нема і слідів:
Сорок перший — синів його з коренем
вирвав
І дочку врятувать
від біди не зумів.
Нащо жити отак: без дітей, без онуків?
Баба теж одійшла.
Самота і жура,
Як на себе було не наклав тоді руки?!
(Видно, кожному з нас — і свій час,
і пора).
За усіх чотирьох тепер відживаю,
Відробляє із бджолами за чотирьох.
Перевіз шойно пасіку осьде до гаю
І тепер нас приймає —
із міста забрьох.

Скільки ж років уже

мед в дитячий будинок

Дітлахам віддає, як-то кажуть, «за так»,

Не забув із весняного взятку і нині

Два бідони відвезти.

Праця ж ця нелегка.

— До труда не звикають.

Ці солодкі гостинці

Я для внуків ношу.

Бо на те ж я і дід.

Заховайте блокноти.

Я у тому вже віці.

Що писати про мене в газету не слід.

Мені вік доживають,

а їм — жити та жити,

Хай хоч діткам вщасливиться доля і світ,

Дістає дід щільник,

наче сонячне сито,

Наслуха,

як готується рій у політ.

Невмирущій пам'яті Кобзаря

I

Душа твоя на камені жертвним
Горить вогнем червоним і тепер,
Тому не в славослів'ї пишномовнім,
А в думках і думках ти не помер.

II

Край очищаючи від скверни,
Люд піднімаючи з колін,
Попереду іде крізь терни
Тарас-пророк,
Вкраїни син...

Світлій пам'яті М. М. Коцюбинського і його невмирущому «Інтермеццо».

Спочинь, душа моя, спочинь,
Із виру вихлюпнись на плеса,
Розрайдужся до піднебесся,
Розвіявши собою тінь.
Спочинь, душа моя, спочинь.

Пощо тобі за все болить?
Супроти зла ти ще безсила.
Згорни ж в гніздечку теплім крила
Та тихо тьохкай із міжвіть.
Пощо тобі за все болить?

Хай все, як і текло, тече,
Хай стогнуть од безводдя ріки,
Хай нам вкорочується віку
Страшним чорнобильським мечем.
Хай все, як і текло, тече.

А ти мугич собі пісні
На мові предків призабутій
І не докопуйся до суті,
Чом людство на духовнім дні.
Мугич собі під ніс пісні.

Але пощо мені така душа,
Що схожа на бездушня?
Воно ж і так за горло душить,
На жаль, вже душить —
не ляка.

Пощо ж мені душа така?
Тому натомлену жену,
Жену тебе я на поталу,
Бо все, що ти зробила, — мало,
Спокутуй же людську вину.
З тобою я ж себе жену...

* * *

Олександрю Довженку

Хлоп'ят ватага знову на рибалку

Досхідно босоножить по росі.

Велике щастя відчувати змамку

Десну у зачарованій красі.

Добігли — і з розгону в сизі хвилі,

Аж бризнуло відлуння гуртове.

Поперед хлопців теж «хлоп'ячим» стилем

Сашка Довженка посмішка пливе.

ДИПТИХ

I

Мої батьки, прапращури мої —
Ні, не «моголи», а таки слов'яне!
Засіви ваші на ланах не в'януть,
Збирати внуки будуть врожаї.

Вкраїно рідна, батьківська земля,
Розтоптана, скривавлена, болюча!
Тебе вже досить розпинать і мучить,
Твій стяг синів на подвиг обкриля.

II

О люди, люди — не отара ж,
Згадаймо — ми ж бо той народ,
Що проти зайд і яничарів
Єднався у часи незгод...

ДИПТИХ

I

Єдинорідні ми,
З незмінним майже бо від Землі,
У єдності нас названо генетичним кодом.
Бо лиш йому підвладний народом,
Лише в народі плин століть.
Що бореться той живлющий струм,
Тому з скрижалей Пам'яті із тлінністю і смертю —
Далеких предків не стерти саг,
білин і дум.

II

Лиш в пісні слово має повну силу,
І то лиш в тій, що вистраждав народ.
Бо в ній Душі такі правдиві крила,
Що й нас підносять у часи незгод.

НА ІВАНА КУПАЛА

Одвічна мудрість цього свята
Передалась через віки:
Чаклюють на вінках дівчата,
Вогонь розводять юнаки.

У дадь плвуть дівочі долі
(а в кожної на думці свій),
Цливе блакить волошок поля
Із туго спастених надій.

А над розведеннм багаттям
Мужніють славні юнаки...
Одвічна мудрість цього свята
Передалась через віки.

НА МОТИВ НАРОДНОЇ ПІСНІ

Що вже зорею ранньою
Ніч темная обранилась,
Обранилась, заплакала
Зірками, наче маками.
Ще й нашою розлукою,
Задавненою мукою.

Ти ж не моя, лебідонько,
Про це лиш нічка відає.
Ми долею не суджені,
Із іншими одружені.
Хоч рідко потай бачимось —
Для нас не все ще втрачено:

Овеснені надією,
Серця коханням гріємо,
Та вже зорею ранньою
Ніч темная обранилась,
Заплакала розлукою,
Задавненою мукою.

ВЕСНЯНА ПІСНЯ

Проміння очей —
і проталини в серці:
З таким нетерпінням
чекаю весни.
Наповесні виглянув
пролісок вперше,
Як непереможне знамено
краси.

Наповесні справді
солодкі цілунки
І в скроні аж б'є,
омолоджена кров.
І чути, як пташка
висьохкує лунко
Про щирю і ніжну,
і вірну любов.

На весну берези,
стрункі та високі,
З гілок заплігають
русяву косу.
До річки кохання
весняним потоком
Я щирість і ніжність,
і вірність несучу.

* * *

На лиці твоїм впечаленім
Радощів ані на гріш,
Тільки очі, мов проталинки,
Сонця лиш і завесниц,

Люто вибита морозами
Заголола, та за те ж
Оживеш в ніч першогогрозяну,
Яблуново зацвітеш.

Першоквіту ніжна музика,
Вирветься з твоїх грудей.
Тільки хтось лукаво мружиться,
Бійся заздрісних людей.

ПІСНЯ ЩЕМЛИВОГО СМУТКУ

В моїй душі й тепер весніє
Лукава посмішка гвоздик
І подивований твій скрик
Тремтить манливістю надії.
Втекли завії, втекли завії,
втекли завії.

Серед зими така квітневість,
Запамороченість така,
Неначе скреснула ріка
Ї забрунькувалися дерева.
А це лиш мрево, а це лиш мрево,
а це лиш мрево.

З ПАРУБОЦТВОМ ПРОЩАННЯ

(пісня)

Може, справді дивак,
Може, втрачений смак,
Але я закохався на диво
В цю маленьку смішну,
В цю весну запашну,
Некрасиву для інших, можливо.

А мені до душі
Очі — гострі ножі,
Що пронизують серце коханням.
Хай бунтує рідня,
А ти доля моя,
Ти мое з парубоцтвом прощання.

Жди, наїдуть свати,
Щоб навести мости
І навіки обох поєднати.
Буде вічно горіть
Сонця нашого світ —
Прибери в рушники свою хату.

Може, справді дивак,
Може, втрачений смак,
Але я закохався на диво
В цю маленьку смішну,
В цю весну запашну,
Некрасиву для інших, можливо.

ПАМ'ЯТЬ

Пірнаю вглиб десятого коліна,
Перегортаю пам'яті віки —
І ожива глибинне пракоріння,
З імлі століть виходять прабатьки.
Прапращури — Федоти і Тараси,
Каленики, Івани, Василі.
Не возсідав ніхто з них на Парнасі,
Всі хліб ростили на оцій землі.

А ще,

коли ходили в реєстрових,
Мантачили шаблі замість коси,
За рідну землю не жаліли крові,
Під рідний дах верталися не всі.
На їхні плечі — врожаї і війни.
Ростуть сади із їх шорстких долонь.
Благословен, хто світ добром засіяв!
Очима предків дивно квітне льон...

У МУЗЕЇ

А й справді я із давніх тих часів,
Від поколінь, що вже давно забуті.
Мої слова йдуть від слов'янських слів,
Близьких і рідних у глибинній суті.

А й справді я від рала і меча
І від землі, що вся пропахла потом.
З вітрин віки натомлено мовчать,
Мов люди після бою чи роботи.

II

Все менше й менше вітряків стає,
Хіба що знайдеш у якімсь музеї,
Мов дивний птах, що зрісся із землею,
Крило донизу опустив своє.

І жорна, що молзли стільки літ,
Замість сльози останнє зерно витруть...
Вони ж разом із невгамовним вітром
Вибілювали борошном цей світ.

* * *

Ось такий паш, як бачите, рід:
Засівали, кували, орали.
Коли треба було йти в похід,
То за спину чужі не ховалась.
Не чіємсь мозолем, а своїм
Вибивались на люди і в люди.
Живлять ріки малі ручаї —
Так було, так і є, так і буде.

*Моєму земляку, нині громадянину
Австралії, П и с к у н у Василю
Андрійовичу, котрий очолює україн-
ську громаду м. Джолонга, що біля
Мельбурна.*

ГОЛОС МАТЕРІ

(поема)

I

Уже і в снах на порох стліло.
Між забуттям десь на межі.
Та інколи так наболіло
Душа замре на віражі.
І оживе в моїй уяві
Білява хата край села
В вінку солом'яно-русявім.,
Такою ж, справді, ти була.
Над призьбою низенькі вікна.
У шибу гляну —

коминь, піч...

Ось-ось неначе маму кликну...
Та лиш солоний щем із віч.

II

Хто ж це, хто?

Агов, хлопчиську!

Ти, напевне, заблудився
Серед безлічі безкраїх
Перестоптаних доріг.

І блукаєш манівцями,
Колеш босоногу душу
Об стерню немилосердну
Скошених давно років.

І чого тобі тут треба,
Серед цього часоплину,
Серед простору під сонцем,
Що хлюпочеться в Десні?

Кожну пестиш ти травинку,
Глід, паслін на зуб смакуєш,
По озерцях до корзини
Витупцьовуєш лінків.

Лиш увечері до хати
Крадькома приволоцюєш.
— Де ж ти цілий день пробігав?
Та ще й проснися в нічне, —

Журять батько, журять ненька.
Ну а ти після вечері
Й справді з друзями своїми
Коней раювать ведеш.

Луки зоряні, багаття...
Ти з однолітками в колі
І почувеш, і розкажеш
Чудернацьких небилиць.

В попелі спеклась картопля,
На шпеньку підсмажиш сало...
Не отямишся — вже й ранок:
— Гей, по конях!

До села!

А туман, як біла хмара.
А земля, як світле небо.
Мчать з підвистом та з піснями
Вершники, мов божа рать...

Покотилося відлуння
До самісінького серця,
Чуб русявий розвихрився.
Хлопчику, скажи ж —

де ти?!

III

А чи дійсність, чи омана,
Чи зі мною це було?!

Обриси села туманні,
Мов покладені під скло.

Вигін, Хутір, Пискунівка.

Перепечі, Овчарі.

Хата з призьбою, долівка

Висять зорями вгорі.

І високі, й недосяжні,
Але ж, слава Богу, є.
Що забулося — пропажа,
А що в пам'яті — моє.

Те моє, неначе з вчора,
Перед очі вирина:
Сльози материнні, горе —
Війна...

IV

Білі гори, кам'яниці
Виснуть звідусіль,
Солодко хай дітям сниться
сіль.

Та солона, як ті сльози,
Що течуть з очей
І білють на морозі,—
щем.

Діточок поцілувама,
Вигляда у двір.
Стихли німці,
мо', пропали —
мир?!

Хліб із висівок, лушпиння
Посадила в піч.
Ув окопи думи линуть —
ніч...

V

Змілася звістка від хати до хати
Із вуст поліцаїв й німецьких солдатів:
— Дойчланде, нах арбайт...

Сімнадцятилітніх...

Мов квіти весняні, зірвали нас в квітні.

Кричав я до братика і до матусі:
— Не плачте, повірте, я скоро вернуся!
Загнала нас варта в телячі вагони.
Прощальний гудок...

Щоки й губи солоні...

Здавалось, на Захід ми їхали вічністю
І заздрили потай вагонам зустрічним...
Аби ж то вернутися знов на Україну.
Вже б краще в бою десь на фронті
загинуть.

Безвихідь, непевність, тривоги, печалі
В лісні ми невольницькі переливали.

VI

Удосталь всього в розпорядниці Долі,
Удосталь для кожного зла і добра.
Не наша в житті, а її ж таки воля,
Не ми, а вона-таки нас вибира.

Ховайсь не ховайсь, а таки вона знайде,
Тікай не тікай, а таки не втечеш,
Бо Доля — рушник із живих справді
райдуг,

На нім — до хреста
й він — на хрест, як помреш,

І гріх нарікають, а ще більше зрікатись,
Якою б важкою вона не була,
Бо Доля — від Бога, бо Доля — як мати,
У Долі, як в птаха, тугі два крила.

В німецькій неволі
лиш «арбайт унд арбайт»,
Найменша провина —
не карцер, так смерть...
Ніхто не зважав на невірницькі скарги,
Тож душі і повнилися гнівом ущерть.

Знущань тих знести вже не стало сили,
Гому на фашиста лопату й підняв...
Не стямивсь, як міцно, до болю
скрутили
І били, допоки в безпам'ять не впав.

Вже думав — до стінки,
ба ні, обійшлося.
Хоч вирок лишався — на смерть
покарать,
Під час бомбування, хіба ж бо не досить,
До сховищ від бомб мене не пропускають.

На східцях, мовляв, від англійців
загинеш.

Тут саме вони бомбували міста...
Та сховище братською стало могилою —
На сходах поранення ж лиш я дістав.

Три місяці був у англійським шпиталі,
Не вірилось в те, що війни вже нема.
Додому скоріше б., та руським казали:
— Хто був у полоні, там вдома,—
тюрма...

VII

Австралія... Далекий дивний край,
Де справді у пошані праця й розум.
З нуля почавши, став я тут по змозі
Вивершувать удаваний свій рай.

Ставало все в пригоді, що надбав
За п'ять років поневірянь по світу.
Тут довелося й земляків зустріти,
Разом із ними на крило ставав.

Неправда, що вкраїнці всі в собі,
Що кожен лиш за себе завжди дбає.
Ми звикли діло змалечку робить
І роботящим завжди помагаєм.

І розумом нас Бог не обділив,
Хоч прописав нас дехто в свинопасл.
Та ні, народ, що народив Тараса,
На іншу славу в світі заслужив.

Пишаюся за свій я родовід,
Прапращури мої із гречкосіїв.
З Землі ж ми всі
і наша в ній надія,
І запорука від усяких бід.

Отож і тут, в далекій далині,
В країні, що дала мені притулок,
Прапращурова віра не забулась,
Землепоклонство те завжди в мені.

Тому мої слова й мої думки
Духмянять житнім духом хлібодара,
Тому й не став забудьком-яничаром
Оцій святій любові завдяки.

VIII

Непаче на Великдень срібнодзвонно
Зайнялася піжним трепетом душа.
На мить здалося, що й тіло полиша
Й летить із піднебесся на осоння.

Єством усім вдивляюся з надхмар'я;
Моя Вкраїно, ти вже під крилом!
Вклоняюся доземно, б'ю чолом
Моєму краю, котрим часто марив.

До рідного обійстя в думці лину,
Хто ж мене зараз стріне край воріт?
Минуло-промайнуло' сорок літ,
Як я тут все невільником покинув.

ІХ

І ось нарешті — батьківський поріг.
Нарешті зміг його переступити,
Щоби з ріднею вкупі посидіти
За батьковим столом, що брат зберіг.

Та перш за все — на цвинтар за село.
До батька й неньки, що заждались сина.
Стаю біля горбочків на коліна.
Тут, біля них, в мені все ожило.

Стежки до лісу й схови в бур'янах,
Пес-гавкотун і корівчина Лиска.
І дзвін коси віддзвонює десь близько,
І ніжний голос неньки долища...

Він лине через гори і моря,
Він ятрить душу, водночас і гоїть,
Горить, мов смолоскип, і не згоря,
Бо він —

в мені,
він повсякчас зі мною...

ЗА СІВНА

I

Жує туман сніги понад Десною,
Бруньками переспівує лозняк,
І вороння парується по двоє,—
Весною вже запахло як-не-як.

І хай ще ніч, обнявшись із морозом,
Ув інеї ховає наготу,
Та більшає проталин на дорозі,
Й синиці вже співають на льоту.

II

Нарешті закосичилась весна,
Втекли у безвість холоди завзяті:
У когось в клуні клеплеться коса,
Хоч рано косовицю починати.

Бо на залитих паводком лугах
Лише човни видніють острівцями,
А з верб злітає жовта пилюга,
Бджолино кружеляючи над нами.

Від картоплиння сизуватий дим
П'янить птахів над свіжою ріллею.
Ось-ось цвітінням вибухнуть сади
І спеленають білим світ зелений.

III

Зацвіли, забуяли вишні,

Забіліло кругом вночі,

І кантату весни одвічну

Замузичили знов дощі.

Знов умита земля довкола

Тепло й м'яко лягла під плуг.

Гарних засівок тобі, поле!

Тобі квітів прегарних, луг!

АКВАРЕЛІ ТЕПЛА І ДОСТАТКУ

Незчувсь, як одгули хрущі,
По всіх усядах править літо;
Деркач на лузі сумовито
Піснями бавиться вночі.
Спекотне місто вабить пляж,
А в селах вже мантачать коси,
Буслят ватагу безголосу
Батьки виводять на віраж.
Вже хлібодар відчуть зумів
Серцебиття зерна в початках.
Ось-ось попроситься під жатки
Жовтава повинь колосків.

II

Вже у валках настояні хліба,
Давно ж русалки одспівали житом.
Лиш де-не-де волошка голуба
З вінка, в якому хизувалось літо.
Одгуркотіли до весни громи,
Молотить сонце ціпом по привілляю,
А поле ще комбайнами шумить,
Немов рідня, що йде від породіллі.

III

Гул від комбайнів
на полях затих.
В нічне ідуть
натомлені «пегаси»,
І ластів'ята дивляться на них
З-під стріх,
як божества з іконостасів.

У співанці підкованих копит
Ведеться
    про траву, луги, привілля,
Якнй же ти прекрасний,
    білий світ!

Ні-ні
    Не в бомбах —
    у тобі
    всесилля!

IV

Пора щедрот, пора осінніх
    вжннків,
Ледь-ледь не луснуть
    стиглі гарбузи.
Вербове листя
    жовтого відтінку
Нагадує злинялі картузи.
Жовтневий сад,
    неначе на параді,
Вилюскує на сонці міддю труб.
І тільки ще
    в зеленому наряді
Пишається молодцюватий дуб.

V

Постаріли зелені китиці,
Одбурунив по стеблах сік.
По-осінньому

сонце світиться,

Сиву голову гне набік.

Все довкола стає натомленим —

Це надходить зими пора.

Височіє про літо спомином

На току

золота

гора.

* * *

ЗИМОВІ ЕТЮДИ

I

Побачив диво дивне вранці:
На білій груші угорі
Живими гронцями рум'янцю
Погойдуються снігурі.

Пороша випала й не тане,
Скувались на річках мости.
А осінь думала, що рано,
Й не встигла листя підгребти.

II

* * *

Уже беруться памороззю вуса,
Повітря на морозі аж гуде,
Та агроном, що в іній одягнувся,
Виіскрює здоров'я молоде.

Нарешті навернулося на зиму,
Снігів-таки достатньо намело.
І сниться заколисаним озимим,
Що вже ідуть комбайни за село.

* * *

III

Вляглась хурделиця в замети,
Збілів мій погляд від снігів.
До лісу, мов соліст балету,
Лось копитами поле грів.

Таким розмірено-неквапним
І величавим був той біг,
Що навіть небо сиву шапку
Шпурнуло в захваті на сніг.

І сонце, від морозу яре,
Благословившись із-за хмар,
Його підгейкувало марно,
Під ноги кидаючи жар.

Бін біг, як бігають на волі,—
Без понукань і батогів.
Артист своєї тільки ролі,
Єдиної серед снігів.

* * *

Як спохмурніє раптом світ,
Порізавшись об смутку лезо,
Підлікувати його слід
П'янкими соками берези.

А потім вивести в поля,
Де зелено завилась вруна,
В сади, де бруньками гілля
Напнуло сонця мідні струни.

Або до гурту косарів,
Що вистеляють луг в покоси,
Або у ліс, що зашарівсь,
Поцілувавши пишну осінь.

Отак від літа до зими,
А від зими до літа знову
Любити щиро кожную мить
І оживати від любові.

* * *

В моєму вірші —
сонечко і сонях,
Наскрізно медом
білий день пропах,
Цілує небо
сизокрилий птах,
Зоріє колос
в синових долонях.
Усе довкола мирно
миром диха,
Басисто джміль
над квіткою гуде.
Здалось на мить:
немає вже ніде
Ні війн, ні бомб,
нема людського лиха.

НА СВІТАННІ

Жду, коли вже морок
біло зацвіте.
Сонце вмие в росах
личко золоте.
Чути, як в сосновім
заспанім бору
Дятел гострить дзьоба
об стару кору.
Місяць-місяченько,
дивлячись на схід,
Від бентеги, певно,
хилитнувсь — і зблід.
Ранок! Ранок! Ранок —
калата у дзвін.
Туманець піднявся
з росяних колін.
В сивий, сизий, білий
і рожевий цвіт
Досвіток забарвивсь —
тихий дивосвіт.
Гімном України
сколихнувсь ефір.
Добрий день вам, люди!
Хай вам буде мир!

З М І С Т

Переднє слово	3
Тут слову першому лягти...	5
Ми всі овеснені жінками	6
Я від землі	7
Вітчизна	8
Матері	9
Моя ти Земле	10
Рідне місто мос.	12
Мій пращуре...	13
Прогуготіли, проскакали...	14
Монолог князя Ігоря...	16
Рукопашна	17
Залишила війна	18
А небо знов безхмарно-волошкове	18
Колосок під обеліском	19
Дзвснить зоря	20
Косарський хліб	21
Тесля	22
Танок коваля	23
Синя криниця	24
Громами жахалося небо.	25
Бульдозерист	27
В риболовецькій артілі	28
Перший рейс	29
Везуть по білих коридорах	30
Чи рання осінь.	31
Йй же право, не дід	32
Невмирущій пам'яті Кобзаря	34
Спочинь душа моя	35
Хлоп'ят ватага	37
Динтих	38
Динтих	39

Васи́лий Іосифович Будзінний.

Моя ты земля. Поэзии.

Чернигов, Редакционно-издательский отдел
областного управления по печати.
(На украинском языке).

Редактор М. М. Биковець
Оформлення художника М. О. Небилиці
Технічний редактор С. М. Амчиславський
Коректор Н. А. Кундюба

Здано до набору 01.07.91 р. Підписано до дру-
ку 15.07.91 р. Формат 70x90^{1/32}. Папір дру-
карський. Гарнітура літературна. Друк високий.
Умов. друк. арк. 2,25. Тираж 2000 пр. Вид.
№ 184. Зам. 1971. Ціна 1 крб. 75 коп. Замов-
не. Редакційно-видавничий відділ обласного
управління по пресі.

250000 Чернігів, Свердлова., 2.

Куликівська друкарня, Чернігівського
обласного управління по пресі,
сmt. Куликівка, вул. Партизанська 6.